

Motion till riksdagen

1989/90:Fi17

av Gunnar Björk m.fl. (c)

med anledning av skrivelse 1989/90:53 med
bedömning av den ekonomiska utvecklingen
under 1989, 1990 och 1991

Konjunkturbilden

Den internationella konjunkturen är fortfarande stark även om den gått in i ett något lugnare skede. Tillväxten är snabb i framför allt de västeuropeiska länderna (exklusive Storbritannien) och Japan. Den ekonomiska aktiviteten i USA har avtagit något. Sammantaget visar den internationella ekonomin inte avgörande tecken på recession vare sig i perspektivet i år eller nästa år.

Centerns bedömning våren 1989 var att *den svenska konjunkturen* var överhettad och att en åtstramning var nödvändig. Vi lyckades förhindra omfattande och inflationsdrivande skattehöjningar. I stället medverkade vi till en konjunkturpolitiskt anpassad åtstramning i huvudsak byggd på personligt sparande och tillfälliga likviditetsindragningar. Vi prioriterade därmed sparande i hushållssektorn framför sparande i offentlig sektor. Dessa åtgärder för effekt också under 1990. Det obligatoriska tillfälliga sparandet bidrar till åtstramningen med 9–10 miljarder kronor. Nettot av övriga åtgärder ger en åtstramande effekt på 7–8 miljarder kronor.

Den ekonomiska utvecklingen under sommaren och hösten har givit oss rätt. Konjunkturutvecklingen ger inget stöd för de partier som i populistiskt syfte drivit en kampanj för att riva upp delar av åtstramningspaketet. Ett totalt avskaffande av det obligatoriska tillfälliga sparandet skulle ofelbart leda till behov av andra åtstramningsåtgärder. Regeringens skrivelse 1989/90:53 målar, i de flesta avseenden, en dyster bild av svensk ekonomi. Bytesbalansen och pris- och kostnadsutvecklingen är måhända de parametrar som visar den mest allvarliga utvecklingen. En affärsbank uttryckte nyligen situationen med orden "på räls mot kostnadskrisen". Svensk export börjar nu, på allvar, tappa marknadsandelar. Tillväxten är också alltför låg och sjunker enligt regeringens prognos 1990.

Enligt vår uppfattning kan också en svagt sjunkande internationell aktivitet 1990 bli relativt allvarlig för svenskt vidkommande. Svensk ekonomi är för närvarande känslig även för små förskjutningar i konjunkturbilden.

Pris- och kostnadsutvecklingen har under en lång följd av år överstigit genomsnittet i konkurrentländerna. Effekterna av devalveringarna i början av 80-talet är nu förbrukade. Det svenska bytesbalansunderskottet har hållits tillbaka på grund av en stark världshandel med bra priser för svenska exportvaror. Ett gynnsamt bytesförhållande har dolt att konkurrensförmå-

gan successivt försämrats. Regeringen räknar i skrivelsen med att bytesbalansunderskottet för innevarande år blir 24,5 miljarder kronor, för 1990 32,7 miljarder kronor och för 1991 43,3 miljarder kronor. Vid en minskad internationell efterfrågan börjar även handelsbalansen att försämrast. Ett sent tecken på detta var att handelsbalansen för oktober visade ett oväntat lågt överskott – ca 1 miljard kronor mot väntade 2 miljarder. Tillsammans med det höga svenska kapacitetsutnyttjandet leder denna utveckling till fortsatt försämrade marknadsandelar.

Beträffande löneutvecklingen tror regeringen för innevarande år på en total genomsnittlig timlönökning på 9,0 % och för nästa år 7,7 %. Flertalet externa konjunkturbedömare anser att detta är underskattade siffror. Bedömningarna ligger i de flesta fall runt 10 % för bägge åren. Den genomsnittliga ökningen av konsumentpriserna bedömer regeringen för innevarande år till 6,5 % och för nästkommande år till 8,0 %. Inte heller i detta avseende får regeringen stöd av externa analytiker. För 1989 ligger bedömningarna på ca 7 % och för 1990 på ca 9 %.

Fortsatt brist på arbetskraft råder. Arbetslösheten är fortsatt låg. Enligt regeringens skrivelse väntas dock en "marginell sänkning" av bristtalen under 1990. 5 000 personer ytterligare blir arbetslösa jämfört med i dag.

Penningmarknaden reagerade, efter att regeringens skrivelse offentliggjorts, med en räntehöjning på i genomsnitt en halv procentenhet för både korta och långa räntan. Detta är ett klart uttryck för misstro mot svensk ekonomi och osäkerhet om regeringens förmåga att sköta den ekonomiska politiken.

Den privata konsumtionen hålls i år och nästa år tillbaka tack vare gynnsamma effekter från det tillfälliga sparandet. En diskonterad anpassning till minskade avdragsmöjligheter, en viss mättnad i investeringsbehoven, räntebetalningar och amorteringar på tidigare engagemang samt en allmän osäkerhet inför genomförandet av skattereformen har också gjort hushållen mindre lånebenägna och bidragit till att sparkvoten förbättras under innevarande år, även om den fortfarande är negativ.

Samhällsekonomin och skattereformen

Ett kritiskt moment för samhällsekonomin de närmaste åren är genomförandet av skattereformen. Skattereformen skall bidra till att växla ned det höga svenska pris- och kostnadsläget och skapa förutsättningar för en bättre externbalans, en ökad produktivitet och en lägre ränta. Genomförandet av skattereformen måste så långt möjligt integreras i den övriga ekonomiska politiken. Skattereformens utformning måste också beakta den rådande ekonomiska konjunkturen.

Proposition 1989/90:50 om inkomstskatten för år 1990 m.m. tar inte upp frågan om skattereformen i relation till den ekonomiska politiken i vidare mån än att man helt kort föreskriver att skattereformens första steg 1990 bör totalfinansieras. I övrigt hänvisar man till den föreliggande skrivelsen.

Regeringen bedömer i sin skrivelse 1989/90:53 att skattereformen bidrar till ökningen av konsumentpriserna med ca 2,5 % för både 1990 och 1991. Det är en följd av den metod man valt för att finansiera sänkningen av in-

komstskatterna. Från centerns sida kritiserar vi regeringens och folkpartiets val av finansiering via mervärdeskatten från flera synvinklar. Det gäller såväl fördelningspolitiskt, miljöpolitiskt som stabiliseringspolitiskt. Politiskt beslutad inflation via mervärdeskattehöjningar ovanpå det höga pris- och kostnadsläget i övrigt är enligt vår mening inte tillrådligt.

Flertalet externa bedömare anser att regeringens prognos beträffande skattereformens effekter på KPI är för lågt räknade. SPK, som enligt regeringen skall få i uppdrag att beräkna den extraordinära prisökning som orsakas av skattereformen, har redan gjort ett uttalande med en bedömning som överstiger regeringens beräknade 2,5 %. SPK beräknar prisökningen till 2,9 %. För att skattereformen på smidigast möjliga sätt skall kunna infogas i den konjunkturpolitiskt aktuella situationen måste således utformningen vara sådan att samvariation med de negativa tendenserna i samhällsekonomin minimeras.

Skattereformens effekter på den ekonomiska utvecklingen är också avhängigt det fördelningspolitiska utfallet av reformen. En skev fördelningspolitik kan rubba den samhällsekonomiska balansen och bidra till krav på löne- och transfereringsökningar. I förlängningen kan detta innebära att de goda effekterna av reformen på samhällsekonomin uteblir eller blir avsevärt mindre än beräknat.

Vi har i partimotion med anledning av regeringens proposition 1989/90:50 angett att skattereformens första steg bör totalfinansieras. Den del som avser inflationsjustering av skatteskalorna skall dock inte finansieras. I annat fall skulle den totala skattekvoten öka. Den av oss förordade skattereduktionen har redan tidigare finansierats genom den energiskattehöjning som i våras överenskomts med regeringen och som för 1990 motsvarar 3 miljarder kronor.

Skattereformens första steg 1990 ger i inledningsskedet en påspädning av hushållens köpkraft. Skattesänkningen ger en omedelbar likviditetspåverkande effekt medan finansieringen verkar i motsatt riktning först med en viss tidsfördröjning. Dessutom väljer propositionen att genomföra en del av finansieringen med början först den 1 mars.

Denna påspädningseffekt bör av konjunkturpolitiska skäl hållas tillbaka. Centern väljer därför att förlägga den absoluta merparten av finansieringen till den 1 januari. Centerns utformning av skattereformen skulle på ett avsevärt smidigare sätt infoga skattereformen i den aktuella konjunkturbilden. Vår påverkan på konsumentprisernas utveckling är avsevärt mindre än den påverkan som regeringen och folkpartiet bidrar med. Centerns fördelningspolitiska inriktning av reformen underlättar avtalsrörelserna, motverkar kompensationskrav och håller transfereringsökningarna nere. Samtidigt skulle den totala skattekvoten bli lägre än med regeringens och folkpartiets förslag.

Den ekonomiska politikens inriktning

I samband med budgetpropositionen återkommer centern beträffande den ekonomiska politikens inriktning. Här görs endast några politiska markeringar.

Möjligheterna till ytterligare finanspolitiska åtgärder har minskat i och med det ansvar som vissa partier iklätt sig för skattereformen. Högräntepolitik bör emellertid enligt vårt förmenande motverkas. Annars motverkas investeringarna vilket går stick i stäv med de syften som väglett skattereformen. Manipulationer av växelkursen betraktar vi som uteslutna. Finanspolitiken bör därför enligt vårt förmenande bedrivas med betydande stramhet.

Mot. 1989/90

Fi17

Hemställan

Med hänvisning till vad som i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande bedömningen av den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande bedömningen av ekonomin.

Stockholm den 29 november 1989

Gunnar Björk (c)

Ivar Franzén (c)

Rolf Kenneryd (c)

Larz Johansson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Gunilla André (c)

Håkan Hansson (c)

Martin Olsson (c)